

Premi BBVA Sant Joan

Marta
Marín-Dòmine
Diré que m'ho
he inventat

Marta Marín-Dòmine

Diré que m'ho he inventat

Edicions 62

Barcelona

Aquesta obra ha guanyat el Premi BBVA Sant Joan 2023
de literatura catalana, convocat per la Fundació
Antigues Caixes Catalanes.

El jurat del Premi ha estat compost per Roser Caminals, Najat El Hachmi,
Valèria Gaillard, Carme Riera, Francesc Serés i Joan Carles Sunyer,
com a secretari sense vot.

Aquesta obra ha comptat amb el suport de
les Beques d'Espectura Montserrat Roig atorgades el 2020 del programa
Barcelona Ciutat de la Literatura de l'Ajuntament de Barcelona

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté
l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa
d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO
a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

© Marta Marín-Dòmine, 2023

Primera edició: setembre del 2023

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Grup62

DIPÒSIT LEGAL: B. 13.951-2023
ISBN: 978-84-297-8135-9

NEPENTHE

Udolo en un paratge de postal en blanc i negre, és de nit i el parc sembla un bosc. M'assec ben a la vora d'un desnivell que separa un parterre de flors una mica alt i un edifici mig en ruïnes. Si pogués, faria un bot, elàstic i silenciós com els que fan les lleones quan la fam els tenalla les entranyes, i em plantaria dalt de tot del pavelló que va ser el darrer sojorn dels que anàveu a morir.

Em miro la paret, la palpo. Hi descobreixo unes petites cavitats, forats que han deixat les reixes que un dia algú va arrencar, hi endinso ara una mà ara un peu. La paret no és gaire alta, i la meva ràbia és musculosa, com la d'un cos d'atleta quan es concentra. Ara mateix, soc al capdamunt de la paret. Amb els dits escorxats, i me'ls llepo. Un gust de calç i de sang, un gust mineral que m'atia encara més la ràbia. Em descalço i amb els peus descobreixo trossos de vidre esmicolat. Es tracta del vell parany de protegir els murs per evitar els intrusos. Em poso dreta dalt de la paret i trepitjo amb fúria. Amb la boca oberta, perquè no he deixat d'udolar, els bocins de vidre se m'encasten a la planta dels peus i hi fan un brodat roig que m'autoritza a allargar el crit, i em cal cridar més i més fort, tant, que de la boca em surt un esgarip

ultrasònic. Si hi ha algú que em mira —un enyorat que es passeja, un desorientat perdut en aquest paisatge— es deu pensar que no crido, sinó que tinc la boca badada, bavejant de fúria.

Ara vull obrir més la boca, però les barres no se'm separen. Sento una força gravitatòria que m'obliga a tòrcer els llavis en una ganyota de disgust. Encara vull cridar més, i quan agafo aire per intentar el gran xiscle final, el nas sucumbeix també a la força externa i es desfigura com si fos de fang, fins que pren la forma d'un bec d'agui-lot. La sang que em brolla dels peus és densa i enganxi-fosa, una argamassa que té la qualitat del ciment, d'un color rogenc que griseja quan entra en contacte amb els carreus. M'assec a la gatzoneta, els braços arrapats al cos, els peus enganxats a la vorada. La mateixa força que m'estreny les barres, em torça els llavis i em deforma el nas d'ocellot, m'arrela també al mur, però em deixa el cos lliure de manera que se sosté gairebé horitzontal, com si volgués arrencar el vol. Des d'aquí puc comprovar el tra-jecte que he fet fins a arribar al capdamunt. I em miro el jardí.

Udolo. És un udol com cal, que esqueixa. Imagino, a l'altra banda del mur i del jardí, la gent tancant les fines-tres, tapant-se les orelles, els nadons que ploren, els vells que presenten la fi del món i els adolescents que inhalen les darreres substàncies.

¿És que potser he aconseguit emetre el crit que farà sortir els tigres i les lleones de les gàbies i aniran folls a devorar vells i criatures?

Soc pedra. Penjo com una gàrgola immobilitzada en el posat d'emetre un crit. No sé si he nascut o acabo de des-néixer. Ara que ets morta, em cal re-sortir de tu. Empa-

rar-me d'aquella força que et va serrar les barres abans de
deixar-me sortir. Sortir, expulsar-te de mi amb el crit.

Udolar-te.

Em quedaré aquí penjada, sent pedra.

QUIMERES

Quan viatjava a París, es plantava davant de Notre-Dame i s'hi quedava encantada una llarga estona.

Hi havia alguna cosa en el seu posat absent que no es podia confondre amb la badoqueria del turista, ni tampoc amb la mirada entesa dels experts en arquitectura religiosa. De fet, tot i tenir els ulls clavats en les dues torres d'on penjaven les gàrgoles, si eres una persona prou observadora t'adonaves que M tenia els ulls congelats fixos en alguna cosa que escapava a la visió de la gent, un objecte que emanava d'una energia íntima i que en ella es mobilitzava quan s'aturava en determinats llocs: vora les aigües dels mars i dels rius, dels llacs, i també quan era a París. Hi havia indrets de la ciutat que l'apaivagaven perquè tenien el poder d'esmoreir-li les veus, com si allà algú de molt antic vetllés per ella. Aleshores s'encantava amb aquella pau de dins, com davant d'aquell temple fascinant, tan diferent dels edificis austers i sense creus que havia freqüentat la seva àvia quan era jove, i encara no s'havia mogut del país.

Després d'aquelles estades tornava a Barcelona calmada i alhora exhausta, com si hagués parit una ventrada de lleons. Al cap d'uns dies se sentia de nou l'ànima fresca,

com deia ella: amb la sensació de tornar a ser ella, tot i no saber gaire bé què volia dir ser ella mateixa. Aquell era senzillament el resultat d'una pau física que com un do li permetia sentir-se una mica més a gust amb la vida.

Però no sempre podia anar a París a contemplar les gàrgoles, i el riu, i els carrers, i els parcs amb més aigua. De fet, hi anava ben poc, a París, perquè ara tenia una filla. Això volia dir veure's obligada a passar per períodes foscos, amb la sensació de viure empastifada en una mena de fang llefiscós.

Aquest desconcert de l'ànima i del cos es girava contra la filla, a qui feia responsable d'aquell mal negre que la posseïa. Aleshores era com una lleona que es retenia l'impuls de devorar la seva cria.

Va arribar un dia en què, volent salvar-se, la filla va aprendre a udolar. Per treure's la por, i fins i tot, ves a saber, si per una mena d'instint que només en algunes ocasions s'activa, per indicar a algú compassiu que allà hi havia vida. Va ser en una d'aquelles nits que s'allargassaven que la nena va obrir la boca com un peix i va esperar fins que li va sortir el crit. Cada vegada que sentia aquells crits, la lleona s'aturava i es permetia un bri de commiseració per la nena. Però l'atac era indefectible. Després, sense cap remordiment, tornava a les seves tasques. No quedava mai cap rastre d'aquella violència.

ESTRANYS AL PARADÍS

Diuen que van arribar amb la ràbia al cos. Havien baixat per Llemotges, procedents de París, amb trens que feien parades a moltes ciutats abans d'arribar a Bordeus i després a Tolosa, on van haver d'esperar un dia i mig. Van arribar, doncs, rabiüts a Barcelona, d'un viatge massa llarg, d'uns cossos que estaven de dol encara sense saber-ho perquè només tenien pressa: per trobar feina, per escapar de la pobresa, per oblidar la guerra.

Diuen que, un cop arribats, els va colpir —com si no s'haguessin aturat a pensar-ho abans— haver d'abandonar la seva llengua, una llengua que donaven per descomptada i natural, i que de mica en mica se'ls va anar fent com una nosa, un romanent, un signe que indicava que provenien del mateix lloc, i res més.

També van haver d'abandonar els aliments, la manera de cuinar, la de vestir-se i la de resar. Resaven poc, però resaven. Anaven a temples sense imatges, que altres protestants arribats abans que ells en aquella ciutat els van indicar, tot avisant-los que per a la gent del país allò era vist com una raresa. Geniüts, encara més, quan arran del primer mort de la família en terra aliena van tenir la certesa que no tornarien mai més al lloc d'on havien vingut. Des-

posseïts de l'esperança de tornar, es van passar encara d'una generació a l'altra la més insuportables de les ràbies: la d'haver d'acceptar que en aquella ciutat als morts no els era permès el contacte etern amb la terra, les bavoses i els cargols. I que ningú no els recitaria el salm que s'havien transmès els uns als altres: *Avant que les montagnes fussent nées, et que tu eusses créé la terre et le monde, d'éternité en éternité tu es Dieu. Tu fais rentrer les hommes dans la poussière, et tu dis: Fils de l'homme, retournez!* Abans que naixessin les muntanyes, abans que infantessis la terra i el món, des de sempre i per sempre tu ets Déu. Tu fas tornar els homes a la pols dient-los: «Torneu-vos-en».

Van arribar a Barcelona rabiüdes també les dones. De les agressions patides durant el viatge, d'haver vist morir de fam i malaltia els fills de les altres dones i emmalaltir els propis. Abaixaven el cap, amb l'esperança que les parpelles els fessin de tel per privar-se de veure tot allò per què passaven. Rabiüdes de ser obligades a oblidar. Pretenien no veure les taques a la roba tot i que la brutícia els venia de nou. Durant el viatge van haver d'oblidar la roba blanca i les puntes emmidonades, les cremes de mans per suavitzar les asprors, la colònia, les gases per a la menstruació i el lleixiu per rentar-les. Algunes havien partit cap a Barcelona amb una promesa de feina, com la Louise, que havia estat cuinera en una casa burgesa a Lió i després a París, i que ara, vídua de guerra amb dos fills, havia acceptat d'anar a viure a l'estranger a servir uns amos barcelonins que tenien un pis llarg i estret, amb una cuina que volien regentada per una francesa. N'hi havia d'altres, en aquell viatge, que en enviudar o quedar òrfenes, esporuguides i soles, havien acceptat una vida en un altre país.

El tren feia parades interminables entre les estacions;

més d'una vegada els va caldre transbordar i fer llargues esperes nocturnes a les sales dels passos perduts.

Aturant-se de vila en vila, van anar ignorant la brutícia. Sabien que feien pudor, tot i fregar-se les aixelles amb els mocadors impregnats de la mica de colònia que els quedava i que s'anaven passant les unes a les altres. Els nens s'adormien arreu. A alguns els pujava la febre en fer-se fosc.

Van arribar amb ràbia a Barcelona. L'estació de tren els va sorprendre per la semblança amb les que havien deixat enrere i en les quals havien mal dormit i patit dolors de ventre, marejos, desmais. Aquesta semblança les va confondre. ¿Com pot ser semblant, l'estranger? ¿I com pot afuar, allò tan semblant, la sensació de llunyania respecte del que tot just s'ha deixat per sempre?

La ciutat, com qualsevol ciutat desconeguda, els va ser de primer un vitrall de possibilitats sense cap superfície per retornar imatges conegudes, cap passatge on reconèixer els ecos de la pròpia veu. La ràbia no es tempera quan t'obliguen a callar. La ràbia circula de mares a fills convertida en nus a la gola; els fills aleshores es queden a les coves dels adults, embargats per una nostàlgia aliena.

M era hereva d'aquesta ràbia, portava una nostàlgia que només s'apaivagava amb la visió de l'aigua dels rius, com si l'aigua, que de vegades s'escola per boques subterrànies, evoqués alguna cosa del desconcert familiar.

De la llengua dels seus avantpassats n'hi quedava el gust dels sons i un domini que no amagava del tot un cert deix que ja pertanyia a les sonoritats de la llengua del nou país. A estones adoptava la cantarella de l'àvia i un no-sé-què en el posat que feia que la gent s'adonés que venia d'un altre lloc: una peça d'un altre joc —la forquilla que

esgarria la sèrie, el plat que cal agafar d'una altra vaixel·la quan els convidats són més del compte.

M havia nascut a Barcelona, va venir a aquest racó de món amb un somriure petit i ja absent —un àngel, di-rien— i els ulls molt clucs, decidida a no obrir-los. Quan ho va fer, empesa per una força que no podia controlar, els desviava de la mirada dels altres, com si els ulls aliens poguessin devorar-la. Va esmerçar tota la seva vida a evitar-los.

Els rius la calmaven, però en realitat el que l'atreïa eren els salts d'aigua, i les vegades que sortia tota sola per fer llargues caminades, davant de la vista de les cascades s'havia d'aferrar al que tenia a mà —una barana, una roca—. Sempre havia dit que li hauria agradat veure les cascades que es trobaven en continents on no va viatjar mai.

Entrada l'adolescència, M es va recloure. Va fer passes per estimar, però van ser incertes. De més gran, va acceptar l'amor sempre que anés acompanyat de sacrifici. Era l'única manera que entenia aquell vertigen de donar-se a l'altre. Empolainada, sempre de vint-i-un botó, un rober magnífic, vestits impecablement acabats, planxats i desats en fundes dins d'armaris perfumats. Eren la seva cuirassa, una manera de ser al món. De lluir, de trobar una guspira, un llampec, una resplendor. Aquesta existència, però, se li va anar fent insuportable a mesura que cada vegada més sovint se li imposaven les veus i les visions. El que de petita havien estat episodis esporàdics en què veia formes als racons, o bellugar-se els plats arrencats al bufet quan s'aixecava de nit a fer pipí, va fer-se més habitual de jove, quan les veus van desplaçar les ombres i els objectes, i aleshores la van començar a obligar a seguir unes ordres

que ella sentia que havia de complir sense dilació i fins a l'extrem de posar en risc la seva vida ja que les veus li van arribar a exigir que deixés de menjar. Quan el seu primer xicot va morir de tuberculosi, es va passar mesos veient una llumeta al sostre de l'habitació a la qual parlava de pensament.

Atabalada i confosa per les veus, els objectes i les llums, es limitava a fer la seva feina, lluny de tothom. De tant en tant, un viatge a la ciutat de la família esmicolada aplanava el camí. Després, tornava a Barcelona polida, neta, com deia ella. Però, en un racó, encara li quedava la ràbia; una ràbia que la mateixa ciutat li atiava.

Aquells viatges la van fer adonar-se de seguida que les dones de l'altre país eren més desimboltes, menys primirades, més agosarades. A Barcelona hi havia una mena de constrenyiment pel sol fet de ser dona. M es ressentia de les mirades de reprovació quan esclafia a riure en públic, o pels vestits que duia, llampants i de tirants prims en un ambient on l'austeritat i la màniga era de rigor, o pels pantalons, quan aquí encara eren una peça limitada a les més agosarades, o pels cabells esbullats, mentre que la majoria de les dones semblaven sortir sempre de la perruqueria.

Tot i així, va ser la primera de la família a estimar-se aquella ciutat. Va trobar camins per anar a la seva. Les paraules *marit* i *fills* li van ser sempre alienes. Es va buscar, per tant, companyies que no estiguessin travessades per aquella domesticitat. Va arribar a tenir dues o tres amigues molt properes —i unes quantes més que ho haurien volgut ser perquè M es feia admirar per aquella manera desacomplexada de reaccionar davant les prohibicions, o les manques de respecte dels homes, i també per la seva

pell bruna, i les dents tan perfectes i blanques, i la cabellera que li arribava a les espatlles, i la gosadia, i aquella vida secreta de viatges i amors fugaços, si bé les noies els intuïen perquè no s'amagava de fer-se acompanyar a casa per un home quan sortia de nit.

Tot i que M refusava el contacte amb les dones —no li agradaven les carícies a les quals semblaven totes tan propenses—, tenia tendència al sacrifici, també amb els homes. En més d'una ocasió havia tingut cura d'alguna amiga malalta. En aquelles situacions no estalviava temps. Preparava els menjars, les rentava. Nit i dia si calia.

Les amigues l'adoraven. Era com estar al costat d'una reina. M les duia als balls, els feia descobrir llocs on les noies s'arriscaven a ser mal vistes, fins i tot a nedar en poblets que quedaven ben lluny de la ciutat i que elles creien reservats a la gent rica. M era invulnerable a aquestes convencions de classe. Elles la seguien, tot i saber, com ja els havia passat a d'altres, que corrien el risc de ser abandonades en qualsevol moment. Tal com fan les reines en els contes.